

68247

IN=030026574

Poljski izbor
Müller (Oberlaibach)
Wahl

1868

Lažnjivcem na sramoto — nalaganim v razjasnilo.

„Kaj neki dela dr. Bl., da zagovarja to, da se vsak berač ženiti sme?“ — S temi besedami so sprejeli te dni v Horjulu nekteri možje mojega prijatla gosp. P.

Vajen sem že mnogo let, da vrage, ki bi mene in moje enako misleče prijatle, ki se borimo za narodove pravice, radi v žlici vode potopili, kujejo laži na cente in čem grja je laž, tem raje jo puščajo iz sebe. En tak poseben vrag je menda na Vrhniki. Brž ko ne tudi od njega izvira ta laž, ki mi jo je g. P. naznanil iz Horjula.

Da stavim lažnjivca na sramoto in podučim nalagane, ni mi treba družega nič, kot svetu le ponoviti, kako sem se zoperstavljal takim ženitvam, ki so gotovo nadloga soseskam. V 17. seji 9. aprila 1864 (glej stenografično sporočilo stran 8 itd.) sem v slovenskem jeziku od besede do besede govoril tako-le:

„Ker sem čast imel v tistem odboru sedeti, ki je pretresaval to zadevo in sem glasoval z večino, mislim, da je moja dolžnost, da odkrijem tiste vzroke, ki so večino do tega pripeljali, da je nasvetovala predlog tako, kakor ga je slavni zbor danes zaslišal.

Večina je za dolžnost spoznala, da odbor slavnej vladi izreče, kaj dežela želi in kaj dežela potrebuje, po besedah, ki jih je častiti moj predgovornik nekoliko razložil.

Kako potrebno je, da se posamnim deželam varuje avtonomija, kaže zopet nam ta zadeva o zakonskih konsenzih.

Če bi bil državni zbor sklenil, da po vsem cesarstvu je odpravljen zakonski konsenz in bi bil ta sklep potrjen po Njih Veličanstvu, izbudila bi bila ta postava po vsej deželi zato prav veliko nevoljo. (Dobro!) Zato ministerstvo tudi ni prave poti hodilo, da je državnemu zboru v sklep predložilo postavo o porodnišnicah, pa je ni, kakor se je častiti poslanec pl. Wurzbach krepko branil, popred predložilo deželni zborom. Če bode postava o porodnišnicah imela nasledke za hiše najdencev, v silne stroške pride naša dežela že samo v Trstu, morebiti 20.000 do 30.000 gold., v stroške in nadloge, ktere bodo naš deželni zaklad na kant djale.

Kadar ministerstvo predlaga postave, po katerih se imajo stroški iz državne kase plačevati, prav je, da jih predlaga državnemu zboru, — al kadar predlaga postave, po katerih imajo posamne dežele sè svojim denarjem plačevati, takrat naj se vprašajo dežele, to je namestniki njih, deželni zbori!

Zato je ministerstvo prav storilo, da o zakonskih konsenzih povprašuje dežele, da one povedó, kako in kaj?

Če hočemo zvesti namestniki biti našej deželi, moramo na glas reči, da naša dežela neče te postave, po kateri bi bilo dovoljeno, da bi se vse vprek ženilo in možilo, kakor koli kdor hoče. — To je dosti očitno pokazala že s tem, da vkljub temu, da zakonskih konsenzov ni po postavi bilo, pa jih je zoper postavo vendar imela. To, gospôda, je menda vendar dosti očiten glas!

In če je dosihmal tako bilo, kako naj bode vpridhodnje?

Če vprašamo vso deželo, — vse občine bodo enoglasno odgovorile, da nečejo, da bi se brez njih dovoljenja vse vprek ženilo, ampak, da one dovolijo, — in njim in samim njim gre beseda prva in sama, ker one imajo po občinskem zakonu dolžnost, ubogim svojim živež dajati; — kdor pa ima dolžnosti, mora tudi pravice imeti!

Ugovarja se: 1. da ženiti se, je človeku pravica. To ni skozi in skozi gotovo; — po plemenu iti, to je res prirojen nagib; ali v zakon stopiti, to je drugo, to je privilegij, ki ima velike nasledke za občine. — Prirojena pravica je človeku prva, da se pri življenju ohrani; po takem ima vsak človek pravico zahtevati, da mu jesti damo, kolikor potrebuje — ali kdo naj mu dá, to je važno vprašanje. Na svetu ne more vladati absolutna svoboda — to bi bila razuzdanost; človek človeka omejuje, da ne, sega nobeden predeleč, da ne stopi v pravico drugih. Če bi absolutna svoboda tako daleč segala, kam pridemo? — v komunizem. Ugovarja se 2.: da bodo občine samovoljno ravnale in da ne bodo nalašč včasih dale dovoljenja. To ni bilo in ne bo! Pa saj so še rekurzi zoper tako svojvoljnost. Meni je dobro znano, da po kmetih se tudi zdaj ni ovirala ženitev, če kdo le kajžico ima, če ima le kako rokodelstvo, dá se mu dovoljenje. Če se pa hoče ženiti le hlapec ali kak drug vlačug, kakor pravijo po kmetih le „na roke“ ali celo le „na hlače“ (smeh), tacim ne dadó dovoljenja, ker se bojé beračev s celo kopo otrôk.

Pogledimo doli na Poljane naše, na Šentpetersko predmestje in videli bodemo žalostne nasledke, kateri so prišli od tod, da se je prelahko mogel vsak delavec v sladkornici, v predilnici in pri železnici ženiti, ki je tam svoj zaslužek imel. V sladkornici bilo je kakih 150 delavcev, pri železnici od 200 do 300. Večidel so se poženili s 30, 40 kr. zaslužka na dan. Klaverni so živeli, dokler so fabrike bile in je pri železnici bilo zaslužka — al ko je to nehalo: ostali so siromaki s celo hišo otrok, ker ni bilo zaslužka, ni bilo več kruha; otroci stradajo, da-si smo lani in predlanskem dobro letino imeli, pa bodo še bolj stradali, ako pride letina slaba.

Če so se občine že pred bale beraštva po taci
ljudéh, kateri nimajo zaslužka, je zdaj se bolj treba,
da se ga bojé — zakaj? Tista, sama po sebi pravična,
postava, ki nam je odprla svobodo obrtnijstva
in rokodelstva, ta postava, po kateri vsak roko-
delski pomočnik za-se lahko začne rokodelstvo, ta po-
stava je — kakor skušnje kažejo — odprla nova
vrata beraštvu. Če občine ne pritisnejo en malo
vrat s tem, da ne dovolijo vsacemu se ženiti, kam
pridemo?!

Le eno pomoč jaz vidim za to, ako se občine
branijo (in po pravici), vsakemu dovoliti ženitev, pa bi
vendar se odpravil zakonski konsenz — in ta pomoč
je, da tisti, kateri branijo prirojene pravice plemena, po
subskripcii napravijo podporne denarnice za ženine in
neveste „Aushilfs-Kassa-Verein für Ehekanidaten.“
(Smeh.) Tako pridejo občine iz zadrege, tisti pa, ktere
zakon tešči, stopijo s pomočjo take družbe v zakon.
Ker tako imenovana „Gemüthlichkeit“ večidel takrat
rada konec jemlje, kadar je treba plačati, smo pač ra-
dovedni videti, koliko tistih mož, kateri liberalstvo po
zakonih na svojo zastavo pišejo, bode pripomglo k
osnovi tacega društva. Dokler pa taci družeb ne bode,
morajo občine pravico imeti, da po zakonih svojih ljudi
odločno besedo vmes govorijo, ker imajo po občinski
postavi dolžnost, za siromake svoje občine skrbeti.

Na to pravico in na to živo željo dežele naše se
je ozirala večina odbora, ki je prevdarjal ministersko
vprašanje; zdelo se jej je potrebno, da prav zdaj, ko
nas ministerstvo povprašuje, kako je s zakonskimi
privolitvami pri nas, da mu očitno rečemo, da de-
žela naša terja, da se ljudjé ne ženijo brez konsenza
zakonskega.

Zato, slavni zbor, priporočam in na srce pokladam,
da se sprejme predlog odborov.“ (Dobro!)

Téh misli sem še dan danes in bom do smrti, da
je velika nesreča za rodovine in deželo, ako se
sme ženiti, kdor koli hoče. To isto sem zagovarjal v
seji deželnega odbora pretekli mesec (glej „Novice“
list 27), ko je po pritožbi župana Grosupeljskega bila
razprava o ženitevskih oglasnicah. Po občinski

postavi od 17. svečana l. l. §. 28. daje župan ženi-
tevske oglasnice (Ehemeldzettel) po ukazu dežel-
nega poglavarstva od 1. sušca 1832. leta. Ta ukaz
pravi, da „v teh oglasnicah nima celó nič stati o poli-
tični ženitevski dovolitvi, ampak one imajo samo
ta namen, da kažejo, da je ta ali uni naznanil žu-
panu, da se hoče ženiti.“ Te oglasnice, ktere po sedaj
obstoječi občinski postavi morajo dajati župani,
pri kterih se ženin oglasi, po takem pa niso ženi-
tevske dovolitnice (konsenzi) in bile bi celó ne-
dolžna naznanila, ako bi k ženitvi po postavi treba
bilo dovoljenja. Ker pa tega dovoljenja po se-
danji postavi treba ni, in ker je to gotovo velika
nesreča za deželo, da se sme vsakdo ženiti, tedaj je
treba, da prihodnji deželni zbor to stvar zopet v
svojo obravnavo vzame, da bi se doseglo to, da se že-
niti sme le tak, kteremu občina (soseska) dovoljenje
dá. Zato je deželni odbor v gori imenovani seji rešil
vlogo župana Grosupeljskega (glej 27. list „Novic“ stran
224) tako, „da za zdaj, dokler občinska postava ob-
stoji, deželni odbor ne more in ne sme drugače, ka-
kor zahtevati to, da se vsak župan po postavi ravná.
Al da se sedanja postava prenaredí, naj Grosupeljska
občina in ž njó vred še druge, ktere vidijo, da so že-
nitve brez dovoljenja občinskega škodljive občinam in
deželi, prihodnjemu deželnemu zboru prošnjo
predložijo za preklic zadevne postave. Kar se de-
želnega odbora tiče, se tudi on po svojem lastnem
prepričanji nikakor ne bode zoperstavljal takemu
preklicu.“

Ker tudi jaz sedim v deželnem odboru, kjer
se je to sklenilo, tedaj vprašam: kje je omenjeni vrag
pobral laž, da sem jaz za neomejene ženitve?!

To se mi je pa potrebno zdelo svetu razglasiti, da
krinko potegnem z obraza vragovega, in da taki, ki
ne poznajo mojega stališča o tej zadevi, zvejo, kaj je
pravo. Kar sem bil leta 1864., to sem še danes, ker
doslednost in stanovitnost je en kos moje na-
ture, ki nikdar po vetru plajšča ne obrača. To lahko
o sebi rečem: da ne manjše stvarce nimam pre-
klicati, kar sem govoril in delal 25 let!

Dr. Janez Bleiweis.

